

LEGAL DATA HUB

Studie 1/2021

květen 2021

Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém

JAKUB DRÁPAL
LIBOR DUŠEK

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

LEGAL
DATA
HUB

O AUTORECH

JAKUB DRÁPAL

Jakub Drápal je výzkumným pracovníkem katedry národního hospodářství na Právnické fakultě UK a Ústavu státu a práva AVČR.

LIBOR DUŠEK

Libor Dušek je docentem ekonomie a vedoucím katedry národního hospodářství na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Legal Data Hub je projektem Právnické fakulty UK. Sdružuje akademiky a studenty, kteří zkoumají fungování justice, právní regulace a kriminalitu pomocí analýzy dat a statistických metod. Poskytuje technické zázemí pro datové analýzy.

Publikuje krátké studie (*policy briefs*) k aktuálním tématům a popularizuje výsledky akademických studií pro širší publikum.

www.prf.cuni.cz/legal-data-hub

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů a nikoli oficiální stanovisko Právnické fakulty UK.

SHRNUTÍ

- V roce 2020 uložily soudy mnoho přísných trestů pachatelům bagatelních krádeží za nouzového stavu; v mediálně známých případech například jeden a půl roku odnětí svobody za krádež pěti housek či dva roky za krádež vibrátoru.
- V březnu 2021 velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu tuto praxi odmítl; samotné spáchání krádeže během nouzového stavu totiž není důvodem pro použití kvalifikované skutkové podstaty a aplikaci přísnějších trestních sazeb.
- Dosud neznámý počet osob tak vykonává přísný a nespravedlivý trest; kdyby byly odsouzeny dle správné právní kvalifikace dnes, byly by potrestány řádově mírnějším trestem.
- V této studii kvantifikujeme počet takto dotčených osob z databáze pravomocných soudních rozsudků z roku 2020, diskutujeme o nákladech vzniklého stavu a navrhuje řešení.
- Problém se týká minimálně 466 zlodějů z jarního nouzového stavu odsouzených do konce roku 2020; celkový počet, zahrnující i další trestné činy a skutky z podzimního a zimního nouzového stavu, se pohybuje pravděpodobně mezi 1 000 a 1 500.
- Jediným nástrojem, jak docílit spravedlivých trestů, je stížnost pro porušení zákona, kterou může Nejvyššímu soudu podat ministryně spravedlnosti.
- Podání velkého počtu stížností lze provést efektivně: Identifikovat problematické případy lze jednoduše z databází, které Ministerstvo spravedlnosti vede.
- První přínos z řešení tohoto problému je principiální: odstranění způsobené nespravedlnosti v trestání a naplnění zásady rovnosti v trestání.
- Druhý přínos je ekonomický: Věznění stovek odsouzených po celou dobu přísného trestu, který jim neměl být uložen, je nákladné. Úsporu nákladů státu spojenou s vyřízením stížností a uložením mírnějších trestů odhadujeme v řádu 200-250 milionů korun.

PŘÍSNÉ TRESTY ZA NOUZOVÉHO STAVU: VÝVOJ PROBLÉMU

Česká vězeňská populace je jednou z největších v Evropě v přepočtu na počet obyvatel. Její příčinou jsou zejména dlouhé tresty odnětí svobody.¹ Nesprávně ukládané tresty za trestné činy spáchané během nouzového stavu to jen zhoršily.

Soudy řešily právní otázku, zda se v případě krádeží, zpronevěr, podvodů a několika méně častých trestných činů mají za nouzového stavu až čtyřnásobně navyšovat trestní sazby (z 0-2 na 2-8 let), tedy stačí-li samotné vyhlášení nouzového stavu k tomu, aby byl trestný čin spáchán „za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“. Konkrétně u krádeží šlo o to, zda tyto skutky mají být kvalifikovány dle §205 odst. 4 trestního zákoníku, který stanoví trestní sazbu 2 až 8 let odnětí svobody, nebo podle základní skutkové podstaty, resp. mírnějších kvalifikovaných skutkových podstat v nižších odstavcích, které pro naprostou většinu případů stanoví sazby do 2 let odnětí svobody či od 6 měsíců do 3 let.

Od března 2020 do března 2021 v justici velmi silně převažoval názor, že spáchání během nouzového stavu automaticky dostačuje k aplikaci přísnějších trestních sazeb.² Hlavní milníky byly následující:³

13. března 2020

Nejvyšší státní zastupitelství (NSZ) vydává sdělení,⁴ dle kterého samotné vyhlášení nouzového stavu dostačovalo k automatické aplikaci přísnějších sazeb u vybraných trestných činů. Toto sdělení NSZ doprovázelo příkladem vloupání se do stánku s potravinami a způsobením škody 500 Kč, které mělo být trestané právě dle přísnějšího odstavce se sazbou 2 až 8 let.

7. června 2020

Krajský soud v Brně posílá na rok a půl do vězení zloděje pěti housek. Případ je široce medializován a veřejně diskutován.⁵

6. srpna 2020

Platforma Rozumné právo vydává stanovisko, ve kterém kritizuje automatickou aplikaci přísnějších sazeb.⁶

léto a podzim 2020

Krajské soudy opakovaně potvrzují automatickou aplikaci přísnějších sazeb, například v případě trestu 2 let odnětí svobody za krádež oříšků a lahve vína v ceně 270 Kč, nebo 2 let za krádež vibrátoru v ceně 400 Kč.⁷

25. srpna 2020

Devátý senát Krajského soudu v Plzni zmírnil trest za krádež alkoholu a poškození prodejny při vloupání ze dvou let nepodmíněně na tříletou podmínku; odmítl přitom automatickou aplikaci přísnějších sazeb.⁸

21. září 2020

Předseda Nejvyššího soudu spojuje nouzový stav a aplikaci přísnějších sazeb: „Trestní zákoník u některých trestných činů spáchaných nouzovém stavu zvyšuje sazbu oproti jejich spáchání v běžném období.“⁹

8. a 15. prosince 2020

Čtvrtý senát Nejvyššího soudu aprobejuje automatickou aplikaci přísnějších sazeb.¹⁰

1 Nejvyšší státní zastupitelství, Zvláštní zpráva „Věznice“, 2019, dostupná na: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/zvl_zprava_veznice25_09_2019.pdf; publikace Rady Evropy SPACE I. 2018 dostupné na <http://wp.unil.ch/space/space-i/annual-reports/>.

2 Pro širší přístupnost textu si dovoluujeme používat veřejnosti srozumitelný jazyk namísto striktní právní terminologie (např. hovoříme o aplikaci přísnějších sazeb namísto o „kvalifikované skutkové podstatě“).

3 Detailnější rozbor je dostupný např. v přednášce z Kriminologie II. vyučované na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, dostupné na: https://youtu.be/OX_H9jHGnhY.

4 <https://verejnazaloba.cz/nasz/sdeleni-nasz-k-otazkam-trestni-odpovednosti-behem-nouzoveho-stavu/>

5 Např. <https://www.respekt.cz/agenda/je-to-palka-a-nespravedlnost>; https://www.lidovky.cz/nazory/dusek-housky-ktere-vyjdou-dra-ho-posilat-recidivisty-do-vezeni-za-drobne-kradeze-se-nevyplati.A200717_141127_ln_nazory_rkj; https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rozsudek-lukas-kalina-kradez-peti-housek-brno-krajsky-soud-v-brne_2007241351_dok.

6 <https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/spachani-majetkového-trestného-cinu-za-nouzového-stavu-nemusi-nutne-znamenat-vyssi-trest/>.

7 Např. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 8. 2020 sp. zn. 6 To 179/2020, usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 10. 2020 sp. zn. 4 To 229/2020 či usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 8. 2020 sp. zn. 50 To 241/2020.

8 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020 sp. zn. 9 To 208/2020.

9 <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/anygalossy-vyssi-tresty-v-dobe-nouzoveho-stavu-jsou-primerene/1935519>.

10 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2020, č.j. 4 Tdo 1204/2020-493 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, č.j. 4 Tdo 1255/2020-232.

20. ledna 2020

Šestý senát Nejvyššího soudu postupuje věc týkající se krádeží za nouzového stavu velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále i jen „velký senát“) k rozhodnutí, jelikož nesouhlasí s automatickou aplikací přísnějších sazeb.¹¹

16. března 2021

Velký senát vydává rozsudek, dle kterého lze vyšší sazby aplikovat jen tehdy, pokud spáchání trestného činu usnadnila pandemie Covid-19, pokud se výrazněji projevila v jeho prospěch nebo pokud se spáchaný trestný čin týkal např. respirátorů či zdravotnických potřeb.

Tímto rozsudkem velký senát Nejvyššího soudu zvrátil převládající praxi, přičemž jeho názorem by se měly řídit jednotlivé senáty Nejvyššího soudu a ve svém důsledku i ostatní soudy. Z rozsudku lze dovodit, že přísnější trestní sazba se má aplikovat například na vykradení obchodů uzavřených nařízením vlády, na vyloupení chalup v okamžiku omezení pohybu mezi okresy či na krádeže respirátorů. Naopak přísnější sazbu nebude možné aplikovat na běžné krádeže s argumentací, že Policie ČR musela být nasazena jinde či že nasazení roušky se výrazněji projevilo ve prospěch pachatele, protože bylo náročnější jej identifikovat a vypátrat. Zloděj řešený velkým senátem totiž roušku nasazenou měl a dopustil se krádeže balíčku bonbónů 9. dubna 2020, tedy v době, kdy byla Policie ČR vytížena jinými úkoly. Přesto velký senát rozhodl, že neměla být použita vyšší trestní sazba. Přísnější trestní sazba by se tedy měla aplikovat jen na velmi omezený okruh zlodějů.

Případy řešené po rozsudku velkého senátu budou rozhodovány v souladu s ním. Co ale s těmi, které již byly rozhodnuté? O kolik případů se jedná a na kolik z nich se aplikovala přísnější trestní sazba? Jaké tresty byly dotyčným odsouzeným uloženy? A mají tyto možnost, aby jejich případy byly přezkoumány a aby jim případně byl uložen nižší trest?

DOCHÁZELO K AUTOMATICKÉ APLIKACI PŘÍSNĚJŠÍCH TRESTNÍCH SAZEB?

Abychom mohli identifikovat, o jak velký problém se jedná, potřebujeme zjistit, kolik osob bylo odsouzeno a jak bylo jejich jednání právně kvalifikováno. K tomuto využíváme statistické listy trestní, které Ministerstvo spravedlnosti ČR poskytlo k výzkumným účelům a které obsahují všechny pravomocné rozsudky soudů do konce roku 2020. Vzorek byl omezen na ty, u kterých bylo první¹² a poslední datum spáchání trestné činnosti v období před nouzovým stavem (2. 1. 2020 – 11. 3. 2020), v době nouzového stavu (12. 3. 2020 – 17. 5. 2020) a v období po něm (18. 5. 2020 – 30. 6. 2020).¹³

Pro zjednodušení jsme dále případy omezili na ty, ve kterých soudy neuložily souhrnné či společné tresty a kdy byl pachatel odsouzen za krádež (nikoli tedy např. za podvod či zpronevěru). Výsledný vzorek obsahuje 2 348 odsouzených, z toho 510 během nouzového stavu.

Jak ukazuje **Graf 1**, před a po nouzovém stavu docházelo k aplikaci přísnějších sazeb v 1% případů, naopak během nouzového stavu se tak stalo v 91 % případů. Krádeže spáchané během nouzového stavu tedy byly posuzované dle § 205 odst. 4 trestního zákoníku takřka automaticky.

Z **Grafu 1** je též zřejmý propad kriminality, který v mnohém odpovídá obecnému snížení kriminality za nouzového stavu.¹⁴

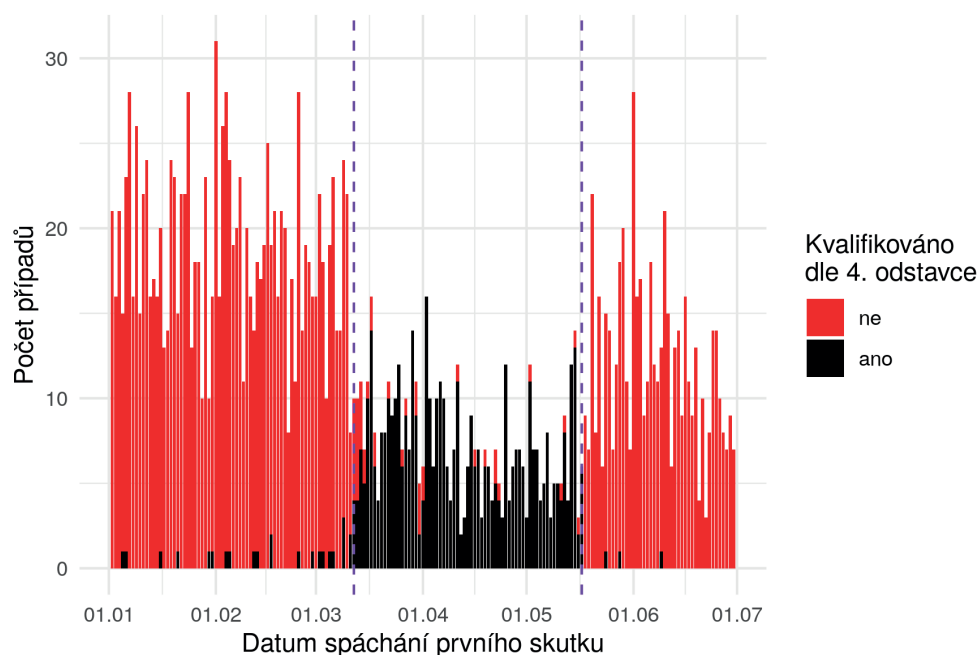
¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2021, č.j. 6 Tdo 1330/2020-304.

¹² První datum je vzato ze statistických listů státního zastupitelství a odpovídá žalovanému skutku, v malé míře tedy nemusí představovat první datum trestné činnosti, za kterou byl pachatel odsouzen.

¹³ Tímto vyřazujeme případy, ve kterých pachatelé mohli být odsouzeni za několik skutků, přičemž jen některých se pachatel mohl dopustit během nouzového stavu. Ze statistických listů však nejsme schopni identifikovat přesná data, kdy se dopustili krádeží a kdy jiných trestných činů; proto jsme je vyřadili.

¹⁴ Např. <https://www.policie.cz/clanek/kriminalita-klesla-o-vice-nez-16.aspx>.

Graf 1: Kvalifikace krádeží spáchaných v 1. polovině roku 2020

Pozn.: Graf ukazuje týdenní počty spáchaných krádeží pravomocně odsouzených k 31. 12. 2020. Nouzový stav je ohraničen čárkovanými čarami.

DŮSLEDEK: VÝRAZNĚ PŘÍSNĚJŠÍ TRESTY

Na naprostou většinu krádeží spáchaných během nouzového stavu se tedy vztahovala trestní sazba 2-8 let namísto běžně aplikovaných sazeb. Dopady na ukládané tresty jsou zřetelně vidět v [Tabulce 1](#). Během nouzového stavu soudy ukládaly jak více nepodmíněných trestů, tak zejména ukládaly výrazně delší tresty odnětí svobody. V přepočtu na jednoho odsouzeného zloděje bylo za nouzového stavu uloženo takřka třikrát více měsíců nepodmíněného trestu odnětí svobody než před ním.

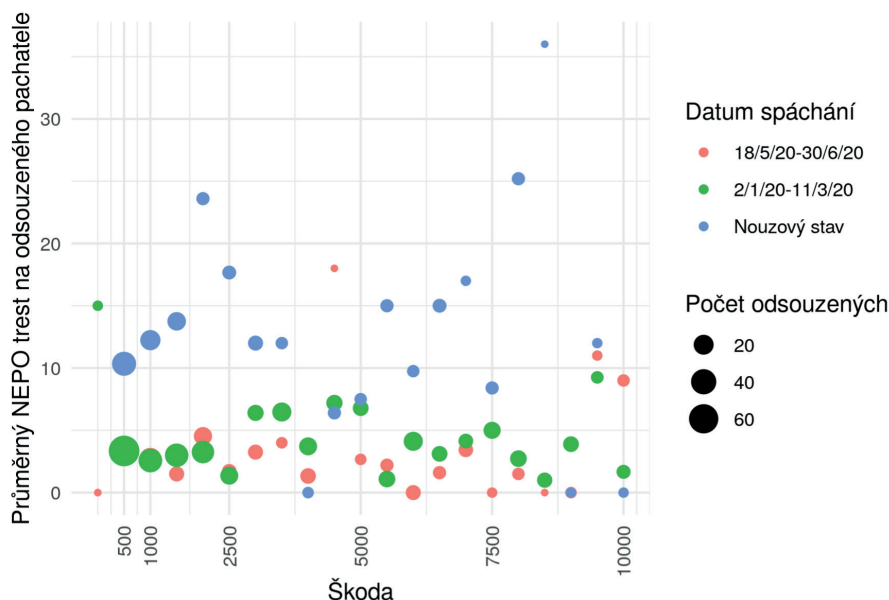
Tabulka 1: Tresty uložené v roce 2020 před nouzovým stavem, během něho a po něm

	2. 1. – 11. 3.	Jarní nouzový stav	18. 5. – 30. 6.
Počet odsouzených	1 310	510	528
Uložený NEPO	479 (37 %)	269 (53 %)	148 (28 %)
10. percentil délky NEPO	6	11,8	6
Průměrný NEPO	12,9	23	11,7
90. percentil délky NEPO	24	33,2	20,6
Uložený PO	441 (34 %)	204 (40 %)	199 (38 %)
10. percentil délky PO	4	12	3
Průměrný PO	8	21,5	6,9
Průměrná délka NEPO na odsouzeného	4,7	12,1	3,3

Pozn.: NEPO: Nepodmíněný trest odnětí svobody; PO: Trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen.

Délky trestů jsou uvedeny v měsících. Mnoho případů se týkalo krádeží, u kterých byla způsobena drobná škoda. Graf 2 ukazuje, že za nouzového stavu byly ukládány přísnější tresty pro většinu úrovní škody, ale rozdíl je markantní zejména u drobných krádeží se škodami od 500 do 2 500 Kč. Určité omezení dat je představováno tím, že ve statistických listech trestních je škoda uváděna poprvé od roku 2020 a v plných 65% případů zaznamenána není. Tyto případy – které nejspíše představují ne-náhodný podsoubor – v grafu zobrazeny nejsou a závěry je proto třeba brát s určitou rezervou.¹⁵

Graf 2: Průměrné délky nepodmíněných trestů odnětí svobody dle škody a doby spáchání

Pozn.: Škoda byla zaokrouhlena nahoru na 500 Kč a pro lepší čitelnost byly případy omezeny na ty do 10.000 Kč.

Je možné, že kdyby krádeže za nouzového stavu byly klasifikovány dle nižších odstavců, soudci by i tak uložili přísné tresty, např. proto, že spáchání činu za nouzového stavu by bylo považováno za přitěžující okolnost? Máme několik důvodů se domnívat, že by tomu tak nebylo. Účelem přísnějších trestních sazeb je vést soudce k ukládání přísnějších trestů. Nedávná experimentální evidence z Česka dále ukazuje, že kvalifikace takřka shodného případu dle vyšší trestní sazby v průměru vede k výrazně vyšším trestům.¹⁶ Navíc jen těžko by bylo možné zohlednit specifickou přitěžující okolnost pouze z důvodu vyhlášení nouzového stavu.¹⁷ Jinými slovy, byla to právě aplikace vyšších trestních sazeb, která vedla k přísnějším trestům.

¹⁵ Nejpravděpodobnější hypotézou, proč škody nebyly uváděny, z našeho pohledu je, že zloděj byl chycen při činu a věc byla vrácena, takže škodu ve výsledku neutrpěla. V takovém případě by podíl zlodějů způsobujících drobné škody výrazně narostl

¹⁶ DRÁPAL, J. a ŠOLTĚS, M. Sentencing Decisions Around Quantity Thresholds: Theory and Experiment. Dostupné na: <https://michalsoltes.github.io/Files/ThresholdsInSentencingDecisions.pdf>

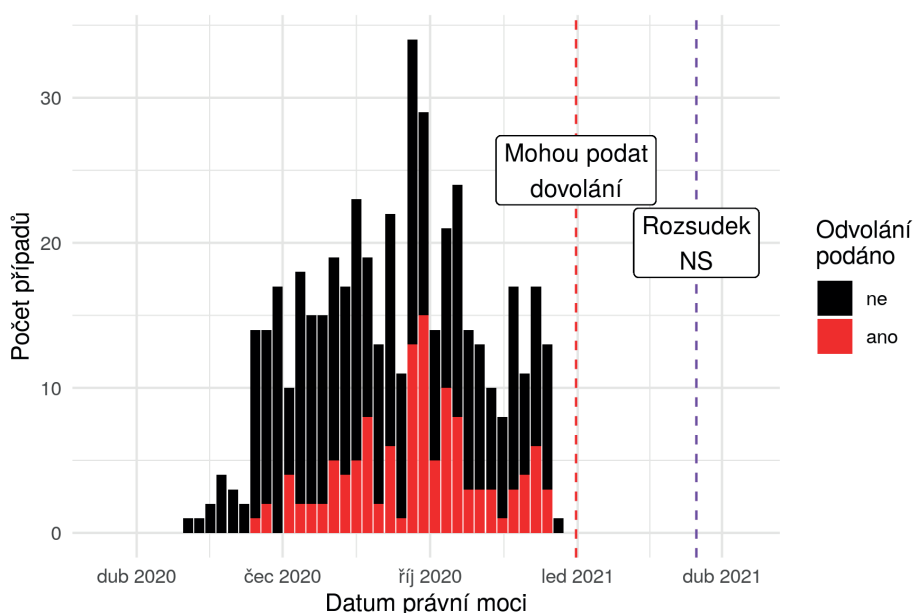
¹⁷ Příslušná přitěžující okolnost [§ 42 písm. j) trestního zákoníku] má totiž totožnou dikci jako skutkové podstaty ve zvláštní části trestního zákoníku. Pokud není možné podřadit daná jednání pod příslušné skutkové podstaty, jen těžko by bylo možné zohlednit příslušnou přitěžující okolnost.

ODSOUZENÍ S TÍM JIŽ NEMOHOU NIC DĚLAT

Naprostá většina odsouzených zlodějů za krádeže za nouzového stavu z našeho vzorku již nemůže dělat nic s tím, že byli nesprávně odsouzeni dle přísnější trestní sazby. Již nemají možnost podat ani odvolání ani dovolání. Tři čtvrtiny (74 %) odsouzených, kteří byli odsouzeni dle přísnější sazby, nepodalo proti rozsudku odvolání. Zbylá čtvrtina pak velmi pravděpodobně nemůže podat dovolání, protože již uplynula příslušná lhůta. Toto je v mnohém způsobeno daty, se kterými pracujeme: Pokud soudní rozhodnutí nabylo právní moci do 31. prosince 2020, jen u malé menšiny bylo možné podat dovolání po 16. březnu 2021.

Pokud odsouzení dovolání nepodali před přelomovým rozsudkem velkého senátu, pak náprava stavu u naprosté většiny z nich leží mimo jejich možnosti, což ukazuje **Graf 3**. Ten zároveň naznačuje, že většina případů byla vyřešena v říjnu a listopadu 2020 a přesah do roku 2021 bude spíše menší. Možnost podat dovolání budou pak mít jen ti, kteří podali odvolání, tedy přibližně jedna čtvrtina.

Graf 3: Frekvence odvolání a možnost podat dovolání po rozsudku velkého senátu NS

Pozn.: Rozhodnutí nabylo právní moci v okamžiku, kdy proti nim nebylo možné podat odvolání. Dovolání lze podat do dvou měsíců dnů od doručení rozhodnutí, vyhotovit usnesení či rozsudek má krajský soud do 10 pracovních dnů (resp. 5, jedná-li se o vazební věc). Červenou čarou jsme tedy označili okamžik, do kterého musely rozhodnout krajské soudy, aby na něj po vydání rozsudku velkého senátu mohli odsouzení zareagovat a podat dovolání.

Dle grafu by po rozsudku velkého senátu dovolání mohli podat jen ti, u kterých lhůta k vyhotovení nebyla dodržena, či případně ti, kterým bylo nezvykle dlouhou dobu doručováno.

Nemalý počet zlodějů odsouzených během podzimního a zimního nouzového stavu bude mít možnost podat dovolání. Tu možnost však nebudou mít přibližně tři čtvrtiny z těch, kteří byli pravomocně odsouzeni do půlky března 2021, jelikož ti pravděpodobně nepodali odvolání, jako ti odsouzení za jarního nouzového stavu.

V KOLIKA PŘÍPADECH DOŠLO K NESPRÁVNÉ APLIKACI PŘÍSNĚJŠÍCH SAZEB?

Naprosté minimum potvrzených případů, které je třeba přezkoumat, tvoří 466 odsouzených zlodějí z jarního nouzového stavu. Tento vzorek zahrnuje odsouzené zloděje, jejichž začátek i konec trestné činnosti nastal během jarního nouzového stavu, byli pravomocně odsouzeni ke konci roku 2020 a soudy jim neuložily společný či souhrnný trest. Skutečný počet případů bude výrazně vyšší, protože do něj budou zahrnuti i ti, kteří

- a. byli pravomocně odsouzeni za krádeže spáchané během podzimního a zimního nouzového stavu, zejména pokud nepodali odvolání;¹⁸
- b. byli pravomocně odsouzeni v roce 2021 za krádeže během jarního nouzového stavu roku 2020;
- c. byli odsouzeni za trestnou činnost spáchanou jak v průběhu jarního nouzového stavu, tak i před ním či po něm;
- d. byli odsouzeni k souhrnným či společným trestům;
- e. byli odsouzeni za podvod, zpronevěru a další vybrané trestné činy.

Naopak tento počet bude snížen o ty, kteří dovolání podali; tento údaj nelze z databáze Ministerstva spravedlnosti jednoduše zjistit. **Odhadujeme proto, že reálný počet případů se bude pohybovat mezi 1 000 až 1 500 odsouzenými, přičemž se domníváme, že se spíše bude blížit horní hranici tohoto odhadu.**

JEDINÉ ŘEŠENÍ: STÍŽNOST PRO PORUŠENÍ ZÁKONA

Správným krokem státu v tomto problému je **napravit nespravedlnost a předejít zbytečným výdajům**. Jedinou možností je podání stížnosti pro porušení zákona (dále i „SPZ“) ministryně spravedlnosti. Jedná se přitom o nástroj, jehož použití je plně v diskreci ministryně spravedlnosti. O stížnosti následně rozhoduje Nejvyšší soud, který může rozhodnutí nižších soudů zrušit.

Ministryně spravedlnosti by tyto stížnosti měla podat ze dvou základních důvodů. Prvním je požadavek spravedlivého potrestání. Není přijatelné, aby odsouzení vykonávali výrazně delší tresty s vědomím toho, že soudci v jejich případě nesprávně vyložili zákon, respektive, že kdyby trestní řízení zdržovali, byli by potrestáni výrazně mírněji.

Druhým důvodem jsou náklady na věznění, které dnes činí přibližně 400 000 Kč za rok na jednoho odsouzeného. Za krádeže během jarního nouzového stavu bylo uloženo celkem 315 let¹⁹ nepodmíněných trestů odnětí svobody navíc, než kdyby byly ukládány stejné tresty jako před či po nouzovém stavu. Tyto vězňo-roky navíc představují kapacitu střední věznice po dobu jednoho roku a zbytečné náklady v přibližné výši 126 milionů Kč.²⁰ Tato částka je dolní hranicí odhadu, skutečné zbytečné náklady budou zřejmě výrazně vyšší. Hlavním důvodem je, že nesprávně odsouzených za nouzového stavu je dvoj- až trojnásobek, než se kterými počítá minimální odhad. Zbytečné náklady bude zvyšovat i nařízení výkonů delších podmíněných trestů odnětí svobody, z nichž část pachatelé v případě recidivy budou muset vykonat. Odhadované zbytečné náklady budou naopak nižší z důvodu podmíněného propuštění některých pachatelů, tedy nevykonání celého trestu. Nižší by mohly být i proto, že odsouzení již vykonali delší trest, než by jinak vykonali; v takovém případě je otázkou, zda by odsouzení nemohli žádat odškodnění. Pokud by ministryně nepřistoupila k systematickému řešení této otázky, odhadujeme, že reálná výše zbytečně vynaložených nákladů se bude

¹⁸ Tito odsouzení se v našich datech takřka nevyskytují vzhledem k omezení právní mocí věci k 31. prosinci 2020

¹⁹ K tomuto číslu jsme došli následujícím výpočtem: [12,1 (průměrná délka nepodmíněného trestu odnětí v měsících na jednoho odsouzeného v měsících během jarního nouzového stavu) - 4,7 (průměrná délka nepodmíněného trestu odnětí v měsících na jednoho odsouzeného 2. 1. - 11. 3. 2020)] / 12 (převod na roky) * 510 (počet odsouzených zlodějí za nouzového stavu) = 314,5 (počet let trestu odnětí svobody uložených z důvodu přísnějšího posouzení případů). Tento výpočet nezohledňuje možné odlišné charakteristiky krádeží a zlodějí, je tedy jen velmi přibližným odhadem. Vzhledem k následujícím výrazným úpravám nákladů, které jsou založeny na hrubých odhadech, však poskytuje dostatečně přesnou aproximaci.

²⁰ K tomuto číslu jsme došli následujícím způsobem: 400 000 (roční náklad na 1 vězně v Kč) * 314,5 (počet let trestu odnětí svobody uložené z důvodu přísnějšího posouzení případů) = 125 800 000 (nadbytečné náklady za výkon trestu v Kč).

pohybovat mezi 200-250 milióny Kč. Podání takto velkého počtu stížností v krátkém čase se může jevit administrativně náročné. Nicméně zde má Ministerstvo příležitost provést celou operaci efektivně s využitím dat a stávajícího stavu elektronizace justice. Podávání a řešení stížností pro porušení zákona by dle našeho názoru mělo být založeno na následujících principech:²¹

Využití dat pro selekci případů:

Ministerstvo nemusí případy k podání stížnosti vyhledávat pročitáním spisů či si spisy vůbec od soudů vyžadovat. Tento problém přímo vybízí k inteligentnímu využití dat – stejných statistických listů, které nám Ministerstvo poskytlo pro výzkumné účely – pro rozhodovací činnost. Ministerské databáze umožňují jednoduchou identifikaci případů, ve kterých je třeba zvážit podání SPZ.

Široká kritéria pro selekci případů:

Základním pravidlem by mělo být, že pokud došlo k nevhodné aplikaci přísnějších sazeb, měla by být rozhodnutí zrušena Nejvyšším soudem a trest by měl být nově uložen. Ministerstvo by tedy mělo provést jen naprosto základní selekci případů dle kritérií rozsudku velkého senátu, tedy např. by mělo vyřadit krádeže respirátorů, zdravotnických pomůcek a vykrádání zavřených či nepřístupných objektů. Pro sekundární selekci, zda má být SPZ podána, by měla dostačovat skutková věta obsažená v elektronické verzi rozsudku, které může ministerstvo jednoduše získat.²² Naopak není vhodné omezovat podání SPZ např. podle uloženého trestu, jelikož (i) problém tkví v nevhodné právní kvalifikaci, (ii) takřka u všech trestů lze očekávat jejich snížení.

Transparentnost:

Pokud se podá SPZ v případech, které byly takto identifikované, spisové značky příslušných rozhodnutí by měly být zveřejněné, aby v případě individuální chyby v databázi odsouzený mohl ministerstvu navrhnout, aby podalo SPZ i v jeho věci.

Využití elektronické formy rozsudku k maximálnímu urychlení podání SPZ:

Je žádoucí stížnosti vyřídit rychle. Pachatelé přísné tresty momentálně vykonávají a každý týden prodlení vede k zbytečným výdajům minimálně v řádu stovek tisíc korun. S cílem rychlého projednání případů by SPZ měly být po základním prověření podávány automatizovaně: Ministerstvo by nemělo speciálně odůvodňovat každou stížnost. Spis by pak měl být přímo zasílán Nejvyššímu soudu, pokud by ministerstvo neusoudilo, že jej vyžaduje pro zvážení, zda podat SPZ.

Příprava interních metodik:

Pro zaručení co nejvíce jednotného postupu by bylo vhodné, aby zejména ministerstvo, ale případně i Nejvyšší soud, připravily jasnější metodiku, jak v konkrétně vymezených případech postupovat.

ZÁVĚR

Po zásadním rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu je český justiční systém zatížen závažím v podobě cca 1 000 až 1 500 osob, které byly odsouzeny k velmi přísným trestům odnětí svobody za převážně bagatelní skutky spáchané za nouzového stavu. Kdyby byly odsouzeny podle aktuálního výkladu Nejvyššího soudu, byly by potrestány řádově mírněji. Neřešení tohoto problému je nespravedlivé a pro stát velmi nákladné.

Jediným řešením je podání stížností pro porušení zákona, kterou je oprávněna podat pouze ministryně spravedlnosti. Podání velkého počtu stížností lze výrazně zefektivnit využitím dat a existujících funkcionalit elektronizace justice; je tak i příležitostí k novému využití těchto nástrojů v rozhodovací činnosti Ministerstva spravedlnosti a soudů.

²¹ Stížnost pro porušení zákona je v běžném případě řešena na základě podnětu v návaznosti na který si Ministerstvo spravedlnosti může vyžádat spisový materiál, pokud usoudí, že je namístě stížnost podat. Poté je vypracována individuální stížnost.

Stížnost pro porušení zákona je ročně podávána průměrně v řádu vyšších desítek <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>. Takto individualizovaný přístup je v řešené věci nepředstavitelný vzhledem k očekávanému počtu v řádu vyšších stovek či nižších tisíců případů.

²² Plně elektronický spis či rozsudky zveřejněné na internetu by toto ještě více urychlily.